

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 33 (8669)

17 АВГУСТ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

САРЫ ТАМБЫЗ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

БАЙРАМ

Патшалыктынъ
маънели белгиси

Йыл сайын 22-нши августта Россияда патшалык байрагынынъ куъни белгилениди. Бу байрам «Россия Федерациясынынъ патшалык байрагынынъ куъни акында» РФ Президентининъ указына коъре беркитилген. 1991-нши йыл Москва каласында РСФСР Оър Совети уъстинде биринши кере уъш туъсли россиялык байрагы илинген. Сол куън ок бу байракты патшалык байрак деп санамага токтастырылды.

Буъгуънлерде Россия байрагы – бизим элимиздинъ официалъли патшалык белгиси. Бу байрам куън коъплеген шаралар озгарилады, олардынъ бас борышы – эл яшавшыларына байрам тарихи, онынъ маънелиги акында хабарламага.

СПОРТ

Шоъл баътирлери
ярысаяклар

19-20-нши августта Махачкалада Киров районынынъ Сулак авылында 11-нши «Шоъл баътирлери» деген эркин куъреси бойынша савлай ногайларынынъ ярысы оътеек.

«Шоъл баътирлери» деген проекти 2006-нши йыл Дагестан Республикасынынъ Ногай районынынъ Терекли-Мектеб авыл ясларынынъ ойы бойынша яшавга шыгарылды. 2010-нши йыл Россияда ногайлар яшайтаган регионларында озгарылып басланды.

Мине 11 йыл бойы Россия еринде спорттынъ эркин куърес кеби бойынша ярыс ийги куърескен ногай йигитлерди йыйнап келеди. Бу йыллар ишинде тек география тувыл, катнасувшылардынъ усталыгы да оъсип келеди.

Шарадынъ энъ маънелиси – ярыс оътув регионнынъ этномаданиятлык аъдетлерин коърсетуъв болады. Ярыстынъ озгарылувы – ногай ясларынынъ бирлесуъвине, кардаш байланысларды патриотлык тербиялавы ман беркитуъвге, баска болып регионлар ара катнасувды оърлендируъвге уйкен амал болады.

Аявлы йолдаслар! Бу исси тыншаюв куънлеринде Сулак авылына оъз усталыгын коърсетпеге суъйген, уста куъресип болган ногай йигитлери йыйналаяклар. Коъплеген яс спортсменлерине – ол бек саклаган спорт ярысы болады.

«Яслык» деген Яслар орталыгы атыннан спортсменлерге енъуъв йолына аъкелген тиресуъвди, ийги куърести коърсеткенди йорайман.

С.-А. САРСЕЕВ,

«Ногайский район» МО «Яслык» Яслар орталыгынынъ етекииси.

Кутлаймыз!

Дагестан Республикасы бойынша ФГБУ
Россельхозцентр боълигининъ етекииси
Сейдали Халил увылы Суюновка 70 яс толувы ман
Сыйлы Сейдали Халил увылы!

Сизди ак юректен сыйлы мерекенъиз бен кутлаймыз, сизге берк ден савлык, исинъизде уъстинликлер, яркын эм ярасык куънлер сагынамыз.

Сейдали Халилович, Сиз коъплеген йыллар районымыздынъ авылхозяйстволык тармагында ислеп келеятырсыз. Сол йыллардынъ ишинде Сиз уйкен уъстинликлерге етискенинъизге биз баъримиз де шайыт. Сизинъ куллык-суъерлик, берилген иске яваплылык, оъзденлик, аъдемишлик касиетлеринъиз бен ис йолдасларынъыз, эл арасында сыйабырай казандынъыз. Сизинъ кеспилик йолынъыз буъгуънлерде яс несилге бек ийги коърим болады.

Бу мерекели куънде Сизге эм авелинъизге аъли де коъп ийгиликлер, мол наъсип эм берекет йораймыз.

М.Аджеков, «Ногайский район» МО
аъкимбасынынъ куллыгын юритуъвши.

Р.Насыров, «Ногайский район» МО
Депутатлар йыйынынынъ председатели.
«Шоъл тавысы» республикалык газетасы.

Ис ветераны, Россия Федерациясынынъ ат казанган газ
эм нефть куллыкисы Нарбек Ажок увылы Аджизгайткановты
хайырлы 80 йыллыгы ман

Оърметли Нарбек Ажок увылы!

Сизди 80 йыллыгынъыз бан исси кутлаймыз!

Сиз сав яшав эм ис оъмиринъизди Ногай районынынъ, Дагестан Республикасынынъ эм Россиядынъ экономика тармагын оърлентуъвге бергенсиз. Ис йолынъызды Ногай район авыл хозяйство тармагында механик болып баслап, сонъында «Путь Ленина» совхозында бас инженер, «Ногайский» совхозынынъ директоры болып куллык эткенсиз. Сизге 24 йыл узагында республика министри, ызгы 9 йыллар Дагестан Оъкиметининъ Председателининъ орынбасары эм 1-нши орынбасары болмага туъскен. Кайсы ис орынында да Сиз оъзинъизди билимли, бажарымлы, яваплы эм талаплы аъдем этип коърсеткенсиз. Сизинъ кыйынынъыз эм абырайынъыз тек районымыздынъ тувыл, республикамыздынъ оъсип келеяткан яс несиллерине ийги коърим эм уълги.

Сизге эндиги де берк ден савлыкты, узак оъмирди, наъсипти, тынышлыкты эм эмишликти йораймыз.

М.Аджеков, «Ногайский район» МО
аъкимбасынынъ куллыгын юритуъвши.

Р.Насыров, «Ногайский район» МО
Депутатлар йыйынынынъ председатели.
«Шоъл тавысы» республикалык газетасы.

Ногай район прокуроры беркитилген

Россия Федерациясынынъ Генеральный прокурорынынъ 2017-нши йылдынъ 8-нши августындагы 858-к номерли буйрыгы ман

юстициядынъ уйкен советниги **Сейтнев Анварбек Солтан-Салимович** Дагестан Республикасынынъ Ногай районынынъ про-

куроры этилинип 5 йыл ис болжалы ман беркитилген. Сонынъ акында тергевши ведомствосынынъ пресс-службасы билдиреди.

ЙОЛЫГЫС

Бас орында – районды оърлендируъв

Оъткен саъли куън «Ногайский район» МО администрациясында Дагестан Республикасынынъ Оъкиметиннен келген ваъкиллер мен йолыгыс болып озды.

Йолыгыста «Ногайский район» МО аъкимбасынынъ куллыгын юритуъвши Мухтарбий Аджеков, «Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ председатели Руслан Насыров, ДР Предпринимательство бойынша агентство етекшисининъ 1-нши орынбасары Магомед Мусаев, ДР Курылыс министерствосынынъ тергев боълигининъ начальниги Ильяс Моллаев, ДР Промышленность министерствосынынъ управление етекшисининъ орынбасары Магомед Билалов, ДР Предпринимательство агентствосынынъ мони-

торинг боълигининъ етекшиси Арсен Абдуразаков эм баскалар, район активи катнасты.

Йолыгысты «Ногайский район» МО аъкимбасынынъ куллыгын юритуъвши Мухтарбий Аджеков ашты эм юритти. Онынъ айтувы ман, яныларда «Ногайский район» МО Депутатлар йыйыны район еринде «Ногай индустриаллык паркын» курув акында карар алган. Бу ой-ниетти республика етекшилер де макул коъргенлер эм колдан келген коъмек этеегине сендиргенлер. «Республика басшылары оъз собъин ыслап, буъгуън бизге Оъкимет

ваъкиллерин йибергенлер. Бу йолдасларга сенмеге болады», – деп белгиледи М.Аджеков.

ДР предпринимательство бойынша агентство етекшисининъ 1-нши орынбасары Магомед Мусаев йыйылганларга индустриаллык паркы не зат экенин анылатты, сонынъ акында кыскаша хабарлады. «Ол сондай статус берилген айырым ер участогы болады. Сол ерге оъкимет оъз куъши мен баъри керекли инфраструктурады: электрояркты, газды, сувды аъкеledi, йол салады. Ол зат сондай ерге оъз исин басламага суъетаган инвесторды аъкелуъв ушин этилинеди», – деди ол.

ДР предпринимательлер ыхтыярлары бойынша уполномоченныйнынъ аппаратынынъ ваъкили сондай аппарат предпринимательлерди баъри тергевши патшалык органларыннан коршалав ниет пен туъзилгенин билдирди.

ДР Промышленность министерствосынынъ управление етекшисининъ орынбасары М.Билалов олтырганларга инвесторларды аъкелуъв ушин инвестиционлык майданлары курылмага кереги эм олардынъ министерствосы аъли сол сорав ман каър шегуъвин билдирди. Онынъ

айтувы ман, предпринимательлер аякларына турув ушин оларга ер налоги, муниципаллык налогларын тоълев яктан 5 йыл болжалга каникул бериледи. Дагестан еринде аълиги заманда соъйтип ислейтаган предпринимательлер аз тувыл. Ол сондай индустриаллык паркларынынъ энъ де белгили 5-вин атады.

Йолыгыстынъ тамамында район аъкимбасынынъ куллыгын юритуъвши Мухтарбий Аджеков келген конакларга разылыгын билдирди. Ол районда сапатлы онъ авыл хозяйстволык култураларын оъстируъв ушин израиль сувгарув йорыгын киргистуъв керегин эм соны этпеге болаяк аъдемлер бар экени акында айтты. «Сол себептен район предпринимательлери, фермерлери аълиги замандагы технологияларга коъшпеге керекли. Оларсыз алдыга оърленуъв кыйын. Соны ман байланыста биз индустриаллык майданлар курув акында соравды коътердик. Сав болсын ДР Оъкиметининъ ваъкиллерине, бизди аныладылар, колтыкладылар. Республика бизим предпринимательлерге керекли аъллер туъзгени бек ийги», – деп белгиледи М.Аджеков.

М. ХАНОВ.

АВТОЮВЫРУВ

«Уллы Россия» йол алды

12-нши августында Махачкала каласында Савлайроссиялык «Уллы Россия» автоювырувдынъ катнасувыларынынъ пресс-конференциясы озгарылды. Журналистлердинъ соравларына Россия Миллетбосатув барысынынъ координаторы, «Россия бойсынмасылыгы ушинъ» газетасынынъ бас редакторы Марк Сагадатов, протоиерей Отец Александр, автоювырув етекшиси Александр Ермаков, НОД гуманитарлык барысынынъ координаторы Елена Гой явап бердилер.

Марк Сагадатовтынъ айтувына коьре, авто-
ювырув 12 августында
йол алган. Басында олар
НОД штабларына барма-
га деп ойласылган эди,
сонъ Донецк эм Луганск
яшавшыларына коь-
мек этпеге деп айтылды.

А.Ермаковтынъ соззлерине
көре, бу проекттинъ яшав-
га шыгарылувы бир йыл
артында ниетленген. Авто-
ююрув патшалык акким-
басы, савлай халк басшы-
сы Владимир Путиннинъ
аьрекети акында билди-
рув уьшин уйгынланган.
Катнасувшылардынъ айту-
вына көре, автоююрув
катнасувшыларын аьр бир
калада ийги этип карсы

алганлар. Аъдемлер акцияларга катысадылар, көмек этедилер. Товарлар, азык-туулик, акша автоювырув катнасувшылардын колларына бериледи. Солай ок акшады уйгынлавышылардын банк карталарына йибермеге болады – 2202200121631350 (Александр Ермаков) эм 5469380068498814 (Елена Гой).

Биз оълимге карсы турамыз

Дагестан Республикасынын 10 муниципалитет еринде наркотиклерге карсы рейдлер уйгынланды. 2-нши августта Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтын тапшырувы ман, республикада яслар арасында наркоманияга карсы турув эм алдын шалув бойынша аьрекетинин биргелес куьни болып озды. Шарады уйгынлашчылар – ДР Яслар ислери бойынша министерствосы, муниципалитетлердинь яслар орталыклары, Дагестаннын наркотиклерге карсы барысы, ямагат организациялар. Шара барысында яслар туьрли аптекаларга бардылар, рецептсиз дарманлар сатув этпеге ярамайды деп анылатув хабарлар юриттилер, бир нешерлерде насай сатувы аянланды, куьналилер закон ман коьрсетилген дембиге йолык-

тырылдылар.

– Баърсы де бек ийги иследилер, административли протоколлар салынды. Мен аър бир катнасувшыга оъз разлыгыгмды билдиремен. Ясларды биз кир затлардан коршаламага керекпиз, – деп соыйледди ДР Яслар министрствосынынъ басшысы Арсен Гаджиев.

ДР Яслар министрествосынынъ проект-лер эм алдын шалув программалар боьлигининъ етекхиси Юсуп Гусейновтынъ айтувына кьоре, 10 аптекадан ислемерге ыхтыяр тайдырылган. Аьлиги заманда Дагестанда наркотиклерге карсы барысында 1000 аьдем бар, онынъ сырасына аьли де яслар келип туьседилер.

БИЗИМ ХАБАРШЫ

КАСПИЙ ЙЫЛЫ

Коьлде балык коьбейсин

Быйыл – Россияда Табиат йылы. Бизде, Дагестанда, соны ман бирге Каспий йылы деп те белгиленген. Сол зат пан байланыста язылган баъри планлар да толтырылаяк деп эртеректе билдирилген.

Сондай планларга 20 йыллык маселеси болган Терик йыгадынъ сувын эски йолына кайтарув ислери де киргистилген. Ол зат Дагестаннынъ балык тармагында революцияга теън и бола-як. Сонынъ ушын республикалык бюджетиннен акша карыжлары шыгарылмаяк, проектти яшавга шыгарув ушын федераллык бюджетиннен 3 миллион 100 мынъ маънет акша келип туъскен. Проект экспертиза ягыннан да хош корылген. Бу иске быйыл ок та кирисеклер.

«Биз коӊлдерди кайта-дан тургызаякпыз эм соларга шабаклар йибереекпиз. 2016-ншы йыда биз 1 миллиард 154 миллион шабаклар йибергенмиз. Солардан 16 мынга ювык тонна балык болдырылмак керек. Быйыл 2 миллиардтан артык

шабаклар йибермеге ниетленемиз», – деп билдирген ДР табиат ресурсларынынъ эм экология министри Набиюлла Карачаев.

Республикада балык тармагын оярлентуув бойынша борышлар Табиат министрствосына берилетаган заманда бар болган 20 мынь гектар коьллердинь 3200-ине сув йиберилген болган. Буьгуьнлерде бу сан 15 мынь гектарларга юыкклап келетир. Мелиорация министрствосы алдында эндиги де бир неше татавылларды тазалав борышы салынган. Оннан сонь тагы да 6 мынь гектар коьллерге сув йиберилмеге каралады. Оннан баскалай, республикадынь сув саклавышы коьллеринде де балык участоклары айырылган. Соларда алашоргай (форель) балыгы оьстири-

лип басланган. Ол зат Дагестанда биринши кере этилинип туры.

Кизилюртта инвестор-дынъ карыжлары ман йыл-да 1 мынь тонна алашоргай балыгын оьстируввши ала-шоргай заводунынъ куры-лысы бойынша «Янтарное» деген эгинши фермер хозяй-ствосынынъ уьйкен инвести-ционныйлык проекти яшав-га шыгарылып басланган. Проекттинъ баасы 625 мил-лион маьнет акшага олты-рады. Проекттинъ эсабында 4 инвестиционлык майдан-лар, солардынъ экеви балык оьстирув уьшин, калган экеви – авыл хозяйстволык продукциясын саклавыш меканлар курылысы уьшин. Дагестан Республикасынынъ Председатели инвесторлар-ды колтыклав ниет пен, сол курылыс майданына етувге онъайлы болсын деп Сулак йылгасы уьстиннен автомо-биль коьпирин курмага деген карар алган.

**«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО АДМИНИСТРАЦИЯСЫНЫНЪ РЕГЛАМЕНТИН
ЭМ «НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО (АДМИНИСТРАЦИЯСЫНЫНЪ) КУЛЛЫК
ЭТУВВИНИНЪ ГРАФИГИН БЕРКИТУВЪВ АКЫНДА**

РАСПОРЯЖЕНИЕ СИ

2017-нши йылдың 7-нши августыннан № 248-ро

Куллык этувдинг кеплерин эм йорыкларын ийгилендирув, ерли самоуправление органларынын пайдалыгын арттырув ниет пен:

1. «Ногайский район»
МО администрациясының
куллык этуының регламен-
тин №1 приложение бойын-
ша беркітпек.

2. «Ногайский район»
МО (администрациясынынъ)
аькимбасынынъ куллык этуь-

вининъ регламентин №2 при-
ложение бойынша беркит-
пек.

3. «Ногайский район» МО администрациясынын ислеринин управлениесине бу распоряжениеди «Шоьл тавысы» республикалык газетасынын бетлеринде, «Ногайский район» МО администрациясынын официаллык сайтында баспаламак эм «Информационлык

стендинде» ерлестирмек.

4. Бу распоряжениидинь толтырылувы артыннан тергевди «Ногайский район» МО администрациясынын ислеринин управляющий Т.Н.Шандавога тапшырмак.

М. АДЖЕКОВ,
«Ногайский район» МО
администрациясынын
аькимбасынын куллыгын
юритьувиши.

**«Ногайский район» МО администрациясынын
акимбасынын распоряжениесине №1 приложение
2017-нши йылдын 7-нши августыннан № 248-ро**

**«Ногайский район» администрациясынын куллык этувининь
регламенти**

1.	Аппарат кеңеси	Апр дүйсөмби 10 саатта
2.	«Ногайский район» МО администрациясынын коллегиясынын йыйыны	2 айда 1 кере, айдын ызгы киши юма куыннде 10 саатта
3.	Советлеринин, комиссияларынын йыйындары семинар-кеңеслери	2 айда 1 кере, айдын апр киши юма куыннде, ызгы киши юма куыннен озге 10 саатта
4.	Орынобасарлар, авыл поселение аккимбаслары, район администрациясынын структуралар боьликлеринин етекшилери мен ис кеңеслери	кerek заманда
5.	Авыл поселениелерине барув	ай сайын

**«Ногайский район» МО администрациясынын аккимбасынын
распоряжениесине № 2 приложение
2017-нши йылдын 7-нши августыннан № 248-ро**

**«Ногайский район» МО (администрациясының)
ақимбасының куллығын юритувшисининг ис регламенти**

<p>Дуыйсемби 8.00-8.30 Документлер мен куллык этув 8.30-10.00 Район администрациясынын акимбасынын орынбасарлары, ислер управляющийи эм администрациядын структура боьликлеринин етекшилери мен куллык этув. 10.00-11.00 Аппарат кенъеси. 11.00-12.00, 13.00-15.00 Авыл поселениелер акимбаслары ман куллык этув. 15.00-15.30 Документлер мен куллык этув. 15.30-17.00 Байыр план бойынша куллык этув, йолыгыслар.</p>	<p>Саъли Махачкалага ДР Оькиметине барув</p>	<p>Саърсемби 8.00-8.30 Документлер мен куллык этув. 8.30-10.00 Район администрациясынын акимбаслары, ислер управляющийи, администрациядын структура боьликлеринин, учреждениелер эм организациялар етекшилери мен куллык этув. 10.00-12.00, 13.00-15.00 Гражданларды байыр соравлары бойынша кабыл этув. 15.00-15.30 Документлер мен куллык этув. 15.30-17.00 Байыр план бойынша куллык этув, йолыгыслар.</p>
<p>Киши юма 8.00-8.30 Документлер мен куллык этув. 8.30-10.00 Район администрация акимбасынын орынбасарлары, ислер управляющийи эм администрациядын структура боьликлеринин, учреждениелер эм организациялар етекшилери мен куллык этув. 10.00-12.00 «Ногайский район» МО администрациясынын коллегиясынын, советлеринин, комиссияларынын йыйындары, семинар-кенъеслери. 13.00-15.00 Авыл поселениелер акимбаслары ман куллык этув. 15.00-15.30 Документлер мен куллык этув. 15.30-17.00 Байыр план бойынша куллык этув, йолыгыслар</p>	<p>Уялы юма 8.00-8.30 Документлер мен куллык этув 8.30-12.00 Район администрация акимбасынын орынбасарлары, ислер управляющийи эм администрациядын структура боьликлеринин, учреждениелер эм организациялар етекшилери мен куллык этув. 13.00-17.00 Район учреждениелер эм организацияларына барув. Айда бир кере санитарлык уллы юма куьни (учреждениелер эм организацияларды, авыл поселениелерин айланып шыгув).</p>	<p>Юма сонъгы Байыр план бойынша куллык этув.</p>
<p>Айда бир кере киши юма куьнлеринде авыл поселениелерине барув</p>		<p>ЭСКЕРТПЕ: Район акимбасы республикалык шараларына кеткендей болса, планда белгиленген шаралар оннан сонъгы куьнге район акимбасынын байыр планы бойынша ис заманына коьширилед.</p>

САВГА

Сайлаган кесписине ала

Ногай район поликлиникасында, больницада бугуындарде билим-ли, иси бойынша йогары сапатларды коьрсеткен, бай сулыплы врачлар коьп. Солардын бириси болады район терапевти Кумисхан Бегалиевна Сабутова.

Кумисхан Бегали кызы асылы ман Терекли-Мектеб авылыннан болады. А.Ш.Джанибеков атындагы мектебте, окув шагыннан алып врач болмага мырат этетаган болган.

Мектебте окувды тамамлаган сонь, ол Махачкаладагы медициналык институттын лечебный боьлигине туьседди. 1991-нши йыл окувды етимисли тамамлавы ман ол район больницасында терапевт, оннан сонь психиатр-нарколог болып, эмлевис экспертлик комиссиясы бойынша бас врачыннын орынбасары кулыгын юриткен. Бугуындарде район терапевти, участковый терапевти кулыгын етимисли толтырып келеди. Терен билимли, озь исине уйкен явалык пан караган врач ис йолдасларынын арасында да сый-абырай казанган. Эткен иси ушын ол туьрли Сый грамоталарына тийисли этилген.

Янъыларда да врач-терапевттин яшавында суьйинишли озгерис болды. Бу йылдын 22-23-нши июнь айында Махачкалада Дагестан Патшалык медициналык университетинин биологический корпусында терапевтлердин II съезди эм В.Василенкодын 120 йыллыгына

багысланган 34-нши регионлар арилли-практикалык конференция озгартылган эди. Сол озгеристе Ногай райониннан терапевт врачы Кумисхан Бегали кызы Сабутова да ортакшылык этти. Аталык медицинадын тармагында эткен коьпйыллык косымы ушын район терапевти Кумисхан Сабутовага Дагестан Республикасынын Савлыкты саклав бойынша министри Танка Ибрагимов «Дагестаннын энъ ийги терапевти» деген Сый грамотасын тапшырды. Ногай район орталык поликлиникасынын етекшиливи эм кулыкшылары ушын ол уйкен етимис, оьктемлик болады.

Сыйлы кулыкшы болып калмай, ол наьсипли ана да болады. Уш кызлары Марина, Альбина эм Сабина анасынын куьезин обстирип келедилер. Марина Сырт-Кавказ финанслык университетин тамамлап, бугуындарде Ногай районьндагы МФЦ-да аьрекет этип келеди. Альбина озь анасынын йолын алып Москва каласында И. Сеченов атындагы меакадемиясында билим алады. Кишкей кызы Сабина А.Ш.Джанибеков атындагы мектебинин 5-нши класс окувышысы.

Район терапевти Кумисхан Бегали кызы Сабутовага халктын савлыгын саклав тармагында этип келген аьрекетинде келеекте де коьп йогары етимислер болганын сагынамыз.

Г. НУРДИНОВА.
Сувьретте: К. Сабутова.

ЭСКЕРУВЛЕР

Балалыктан калган ялгыз такыйка

Аьр бир аьдемнинь бактысы айырым, ама кайбиримиз де бугуындарде юрегимизди авырттып, балалыкка кайтамыз эм энъ де ювык аьдемлеримиз бен хабарлап, ойларымызда да оларды кушагымызга аламыз. Меним хабарым атам акында. Эскерувлер бизди коьплеген йылларга артка аькетеди, сол такыйкалар бизге ювык эм баалы. Меним атам Бальбек Юлманбет увьлы Аvezов Орта-Тобье авылында 1938-нши йыл тувган. Олар Алибек агасы ман эрте оьксиз калганлар, бирбирине тирев болып оьскенлер. Атам 4 класс битирген, сол заман коьбиси соьйтип окыйтаган болган. Атамыз домбырада ойнайтаган эди. Онын айтувына коьре, атайы оны 6 ястан алып домбырада ойнап уйреткен. Яшав кыйынлы эди, агалы-инили бир кулыктан да кажынмайтаган эдилер. Алибек атамыз инисин Хасавюрт каласына тракторист-машинисттин 6 айлык курсларына окымага йибередди.

1959-ншы йыл атам Уйсалган авылына келген, меним анам ман таныскан. Яслар бир-бирисин суьйип, аьел курганлар. 1960-ншы йыл меним аданасым Зейнадин тувган, сол йыл атам эр борышын толтырмага Аьскер сырасына кетеди. Атам кайтып келгенде, аданасым 4 ясында болган. Бизим аьлимиз уйкен эм татым эди, ызызыннан кызлар тувдылар, атамыз фермада малшы болып иштейтаган эди, сонь койшы болды. Меним атам айлак тань аьдем эди. Ол домбырада ойнайтаган эди эм озь де домбыра ясайтаган болган. Мен аьр заманда да онын янында юретаган эдим. Атам агаш электи алып, экиге боьлетеген эди, шелтегин алатаган эди, сонь кайтадан эки кесекти косып, аьзирленген кертпеге усаган агашты алып, кишкей мыклар ман беркитетеген эди. Уьстине авыр зат салып, бир неше куьнге калдырган. Сол куьнлердин ишинде ол агаштан домбырадын узун ягын ясаган. Соньында эки якты косып, домбырады болдырган. Домбырадын шалатаган алатларын койдын

шеклериннен эткен. Ол да уйкен кулык эди. Шеклерди ювып, бираз заман кептирген, сонь ишиннен юка шекти алып, куп-куры эткен. Домбырадын шеклери айлак юка болады, биткен сонь, атам бек суьйинген, оны ман косылып, мен де суьйинетеген эдим. Соньында ол домбырады шалып карайды, ярасык ань яйылады уйдинь ишинде. Калай коьп кере биз аьптем мен бийгенмиз сол ань ман. Атамыз уста эди.

— Актаждин мен Алибий аргымакка минген бий деп йырлайтаган эди атам. Ортеке ясайтаган эди ол, агаштан эшкиди, картты, курткады ясайтаган эди, айырым колларын, аякларын ясап, кишкей мыклар ман каптыратаган эди. Аьр бир ойыншыктын ортасында уш таяк калдырган, камыс аькелип, тазалайтаган эди, сонь курытып, ишиннен бир неше кере туьтин йиберген. Агаштан ойыншыкларга сахна ясаган. Сол сахнада ойыншыкларды бийитетеген эди, атам домбырада ойнаганда, ортеке бийген. Биз завькланып куьлетеген эдик. Сондай коьп ийгиликлер, суьйинишли куьнлер савкатлаган бизим атамыз.

Ислегенде, коьпке дейим ол домбырады колына алмайтаган эди. Биз домбырады сагынатаган эдик. Сонь атамыз ойнаганда, уйкен явлыкларды белимизге байлап, бийийтаган эдик. Бир кере биз Заурбек аданасым ман ога, мал баккан ерге ас алып барган эдик. Атамыз Шамбиль-тоьбединь басында олтырып, домбыра шалганы эсимде калды. Мен бир де атамды сондай этип коьрмеген эдим. Онын аспандай коьк коьзлери узакка карасын таслаган эди, тоьгеректе биревди де коьрмейди атам. Ол муньлы йырды соьзып йырлады. Соньында, уйкен болганда,

мен аньладым, кайдай ярасык эм ийги эди сол йыр. Атамнын сеси карагустай болып аспанга ымтылган, онын сеси — оьктем кустай болып, яшав кыйынлыктары ман куьресип, енъувьши болып шыгады. Домбыра шалынса, эсиме атаанам туьседди, мен оларды айлак куьшли суьетеген эдим, озьим ана да болдым, эней де болдым, болса да юрегимде олардын сеслери тап сол домбырадын ярасык сесиндей болып кулагыма шалынады.

Мен — атамнын кызы. Ол мени атта шавып уйреткен, коьплеген яслардан да куьшли атта шабатаган эдим. Мен ясамага суьем, тек домбырада ойнап уйренмегениме оккимен. Заурбек аданасым домбырада ойнайтаган эди, ама кызыксынмады, уйренмедди.

Атам 1983-нши йыл дуньядан кешти. Турган болса, аьлиги заманда домбыра ясайтаганлардын устасы болаяк эди.

Эскерувлер янымды кыйнайды, сога коьре окувшылар ман боьлистим. Балалыгымнан калган бир такыйка мага суьйиниш эм муньлы сезимлерин савкатлады бугуы. Сол да мага атамнан калган уйкен асабалык.

А. ДУЙСАКАЕВА.
Сувьретте: Б. Аvezов.

РАЙОН МЕКТЕБЛЕРИНДЕ

Окув йылынынь тамамы келтирилди

Ногай районьнынь баьр выпускниклери де аттестат алув ушын талаплайтаган 2016-ншы эм 2017-нши йыллардын окув негизли предметлери орыс тил эм математикады етимисли бердилер. Ногай районь бойынша Билимлендирув управленисининь етекшиси К.Отегеновадын белгилеви мен бу йыл ишинде «Окувда айырым етимислери ушын» медальерине 21 окувшылар тийисли болдылар.

Тек бир Кадрия атындагы мектебинен бу йыл «Окувда йогары етимисле-

ри ушын» деген медалине 6, Куьнбатар авыл мектебиннен 4, А.Ш.Джанибеков атындагы мектебиннен 3 выпускниклер тийисли болдылар.

Нариман авыл орта мектебинде — 3, Червленные Буруны мектебинде — 2, Батыр Мурза, Карагас эм Кумлы авыллар мектеблериннен 1-ер окувшыларына медальери тапшырылганлар. Район бойынша 8 мектебиннен 21 окувшылар медальер иелери болдылар. Олар — Ахмат Байгишиев, Юлия Абдулсаметова, Дженнет Янгишиева, Саида Бекмурзаева, Балбий-

ке Манкаева, Изумруд Шавгараева, Лейла Адильгереева, Алтынай Савкатова боладылар. Баска болып, медаль иелерининь сырасына Гюзель Казманбетова, Кадрия Межитова, Алия Куруптурсунова, Юлдуз Байгараева, Динара Елманбетова, Айсанет Аблезова, Земфира Нурманбетова, Диана Арсланова, Аида Джумалиева, Таисия Азизова, Диана Култаева, Аксанет Нукова, Кабират Арунова киргенлер.

Мысалы, Кадрия атындагы мектебинде бу йыл медальшилерден баска, мек-

теб выпускниклерининь ЕГЭ-динь йогары тамамлары ман оьктемсимега болады. Соьйтип орыс тилинен 6 окувшылар 80 балл, эм бир окувшы 98 балл алганлар. Базовый математикадан 11 выпускниклер 5 белгисине, 7 окувшылар 4 белгисине тийисли болганлар. Профильли предметлери бойынша да билимнинь йогары оьлшеми коьрсетилди. 11-нши класс выпускниги Юлия Абдулсаметова да англис тили эм тарих предметинен 91, обществознаниден 90 балл алган. Выпускник

Ахмат Байгишиев профильлик математикадан 76 эм обществознание бойынша 82 балл алган. Баска болып, бир неше выпускниклер ортак рейтингте йогары орынды — Тамерлан Кусепов, Лейла Койлыбаева, история бойынша 79 эм 75 балл алганлар, Дженнет Янгишиева химиядан 73 балл алган. ЕГЭ-динь йогары тамамлары эм мектеб предметлери бойынша ортак аьзирлик коьрувви выпускниклерге элимиздинь йогары окув ошакларына туьспеге демевлик этти. Янъыларда выпускник Юлия Абдулса-

метова М.Ломоносов атындагы Москва каласынын патшалык университетининь юристлик боьлигине туьскени белгиле болды. Ол обществознаниден косымша туьсув сынавын бес белгисине берип, бюджет боьлигине ортак ярысы бойынша туьсти. Баска выпускниклерге де элимиздинь мундай йогары окув ошаклары, айтпага, Губкина атындагы газ эм нефть бойынша РГУ, СГЮА, КубГУ, СурГУ, йогары медициналык окув ошакларына туьспеге амал болды.

АСЯ МУСАКАЕВА.

КЕЛИССИЗ АЪДЕТ

Оьзиндикин сыйламаган, баскадынъ алдында ырыясыр

Йыл сайын биз ийги эл аьдетлеримизге коьре, ясларымыздынъ уйленуьвлерине, тувган куьнлерге, янгы уй кируьвге багысланган той-яхшылыкларымызды аьзирлеп оьткеремиз. Сол яхшылыкларга биз асханада туьрли аслар асуьга казаншылар, столларды, залдынъ ишин безеклендируьвге, олтырганларга ас-суь тасуьга деп айырым аьдемлерди тутамыз.

Ызгы йылларда ердеслеримиздинъ хыйлысы сондай канагатлав коьмеклерин битиретаган аьдемлерди Кизлярдан, Махачкаладан, Ставропольден эм баска калалардан тутувды «модага» киргистилер. Дуьрис, аьр кимнинъ оьз яхшылыгына кимлерди шақырмага, кимлерди канагатлав куьлыкларын бажарув уьшин тутпага, кайдай ас-суьлар аьзирлемеге, аракы-шагыр ман яде аракы-шагырсыз той этпеге толы ыхтыяры бар. Соьз онынъ акында тувыл. Ама бизим оьз районымызда да бек аьруьв этип аслар асып, столларды, залдынъ ишин заманга келисли коьрклендирип, конакларга ас-суь тасып болатан авылдасларымыз да бар. Сонынъ акында ер-ерде илинген рекламалар да шайытлайды. Соьзимиз неге олар бар туьрп, кырдан казаншылар шақыруьвымыз акында. Яде ол зат бизди баска миллетлердинъ алдында ыспайы этип коьрсетме экен? Бизге коьре, баска миллетлер оьз яхшылыкларында казаншы болмага оьз танысларын, авылдасларын, кардаш-ювыкларын тутадылар. Баска районлардагы бир авыл яде кала бизим аьдемлерди оьзлериндеги яхшылыкларын канагатлав эм коьрклендируьв уьшин шақырмайды эм тутпайды. Ол зат олардынъ ойына да кирип шыкпайды. Неге биз ол заманда оьзимиздикин сыйламай, баскалардынъ алдында ырыясымыз? Бизде яде оьзимиз уьшин оьктемлигимиз ерге синьген ме? Зал ишинде кайсы бир авылдасымыздынъ яхшылыкларында ас тасып, савыт йыйнап юрген баска кала яшавшыларын коьргенде, бизде сол куьлыкты этип болгандай аьдем йок па деген ойга келесинь.

Аьлиги заманда районымыз авыр социал-экономикалык кризисте болганнан себеп, халкка ис орынлары етиспейди. Сол аьсерде оьз яшавымыз, оьз аьллеримиз акында оьзимиз ойланып, той-яхшылыкларымыздынъ оьзлерин де оьз аьдемлеримизге пайдалы кепте озгармага боламыз ша. Неге биз кырдагы аьдемлерди байытамыз? Буьрингы агайларымыз: «Юьврканынъа карап аягынъды коьсил», – дегенлер. Яхшы болсын, яман болсын кыйынлы куьнлерде ал деп кырдагылар тувыл, янынъдагы авылдасларынъ табылаяк. Ол – биринши.

Болса да бу ерде: «Бизикилер урлайдылар», – деген явапты эсипеге туьседи. Бир таныс кыска-кылылар мага «Кырдагыларды урлайды дейдилер биревлер. Кырдан келген казаншылар, официантлар бизикилерден де арткы урлайдылар. Ол затгы нешев де оьз коьзлери мен коьргенлер», – дедилер.

Мен сонда «урлайдылар» деген соьздинъ соьйтип те паракхат, тап бир яшав аьдети кимик айтылатанганына тамаша этпей болмайман. Урлайдылар деген соьз бу ерде йырлайдылар, бийийдилер, куьледилер деген соьзлер мен тенъ кепте куьланылады. Ол калай болады? Бизим ислам динимиз бойынша уьрылык энъ де яман деген намыссыз ислердинъ бириси. Буьрин уьрылардынъ колларын эки-кеки урламасын деп кылыш пан шапканлар. Болса да бу яман соьз буьгуьнлерде бизим яшавымызда оьзине орын тавып барады. Элбетте, авылдаслык аьдети мен биз сондайларды коьбисинше кеширемиз, судка бермеймиз. Болса да урлавлар койылмайды.

Экиншилей, сол биз тутатаган казаншылар, официантлар, баьри де той уйинде эткен кыйыны уьшин оьзлери тилеген тийисли акын аладылар ша. Акларын алып та, тагы да той иесининъ карьжына сатылып алынган тамак-азыклардан дорбаларын толтырып уйлерине аькетуьв ол аькис ис тувыл ма экен? Элбетте, эгер той иелери оьзлери аькетпеге ыхтыя берсе, ол заттынъ йолы баска. Аькет ол заманда коьтерип болган шаклы. Ама той эткен уьйдинъ эргенъгиси куьн де келеек-кетеек конаклары бар деп ойлап, сабыр этуьв керектир деп ойлайман. Ногайымыздынъ «Казаннынъ капкашы ашык болса, ийтке де намыс керек» деген бир аьруьв соьзи бар.

Маьселе шешилместей тувыл. Ол бизим оьзимиз бен байланысли. **Т. МАНСУРОВА.**

РЕЙТИНГ

Кавыфсыз регионлар белгиленген

Россия Федерациясынынъ Генеральный прокуратурасынынъ Правовой статистика эм информациялык технологиясынынъ бас управлениеси бу йылдынъ биринши яргысына Россиядынъ туьрли субъектлеринде кыянатлыктынъ рейтингин келтирген. Элде кыянатлыктынъ аьли акында билдируьвлер ведомствонъ сайтында баспаланган.

Сол билдируьвлерге коьре,

Сырт-Кавказ федеральлик округында законга тынълавлы аьдемлер яшайтаган энъ де кавыфсыз регионлар – Россияда савлайы кыянатлыклар ишинде кыянатлык дережеси 8,9% болган Чечня эм криминогенлик дереже 10,2% болган Дагестан.

Теньлестируьв уьшин: бу сырада биринши орынды Москва алады. Мунда Россия еринде болган кыянатлыклардынъ 51,7% проценти регистрация-

ланган, экинши орында Санкт-Петербург – 41,7%. Кыянатлыктынъ йогары дережеси солай ок Воронеж, Челябинск областлерде эм Тувада белгиленген.

Уголовлык кыянатлыклардынъ арасында энъ де йыйы тен-теклик (68%) эм тонавлар (43%) йолыгады.

Солай ок кыянатлыклардынъ аьр бир экиншисин Россияда алдын суд кесилгенлер этедилер.

КЕЛИСУЬВ

Маьнели документке кол басылган

Оьткен куьнлерде Дагестан Республикасынынъ предпринимательство эм инвестициялар бойынша агентствосында республика агентствосы ман «Сбербанк России» Публичный акционер ямагаты арасында ис катнасуьлар акында келисуьв туьзилген.

Документке Агентство етекшиси Башир Магомедов эм Сбербанк ПАО Кубыла-Куьнбатар банкынынъ 8590-ншы номерли Дагестан боьлигининъ управляющийи-председатели Дмитрий Артемов кол басканлар. Бу шарада Светлана Силантьева – РГС Кубыла-Куьнбатар банкынынъ клиентлери мен куьлык юритуьв бойынша управление директоры, Антон Надькин – РГС Кубыла-Куьнбатар банкынынъ клиентлери мен куьлык юритуьв бойынша регионаллык менеджери, солай ок Кямран Ярахматов – РГС Дагестан боьлигининъ клиент менеджерлер секторынынъ начальниги ортакшылык эткенлер.

Документке кол басувды тамамлай келип, Башир Магомедов Советлер заманыннан сонъ биринши кере инвестициялар эм предпринимательство тармагындагы республикалык йорыкластыруьвшыдынъ элимиздинъ уйкен деген банкы ман биргелес ис катнасуьвы аян болып бараганын эм республикадынъ киши эм орта бизнес субъектлерин кредитлер мен канагатлавга онъайлы аьллерди туьзуьвге каратылган биргелес куьлык бойынша айырым ниетлерди белгийлейди деп билдирген. Аьр кимге де алмага енъил болатан кредит ресурсларынынъ йоклыгы тармакты оьрлентуьвдинъ бас маьселелерининъ бириси болган. «Келисуьвге кол басув Агентство алдында Россия Сбербанкы белгилеген стандартлар ман келисли кепте коьрсетилетаган бизнес проектлерининъ документациясын аьзирлев куьлыгын кайтадан туьзуьв бойынша борышты салады.

Биз соны анълаймыз, эм биз сога аьзир», – деп белгилеген ведомство етекшиси.

«МАШУК-2017»

Дагестан куьни оьтти

Сырт Кавказ ясларынынъ «Машук-17» деген форумында Дагестан Республикасынынъ куьни оьтти. Дагестан форумынынъ майданы 9 муниципалитетлери мен эм олардынъ аьр бирисининъ айырым маданият баскалыклары ман коьрсетилди.

Усталар оьзи мен аьдеттеги саниятынынъ ийги уьлгилерин, айтпага, Балхар авылыннан художестволык керамикасын, оьмирлер бойы дагестан кыска-кылыларынынъ кийимининъ кесеги болып келген кубачи ярасыклавларын, кол ман соьгылган белгили табасаран кийгизлерин аькелген эдилер, – деп хабарлайдылар дагестан делегациясынынъ агзалары.

Кизляр районынынъ экспозициясы казаклардынъ яшавы, маданияты, аьдетлери, уьйшилиги акында хабарлады. Айырым эс 16-ншы оьмирде Кизляр районынынъ Крайновка эм Александрия авылларынынъ ортасында орынласкан «Терки» деген агаш кала-беркитпесине берилди. Кизляр делегациясынынъ катнасуьшылары миллет кийимлери мен выставка конакларын оьтпек эм туз бан йолыктылар.

Кизляр районы уйгынлаган выставкасында уйкен кызыксынун ман тек форум катнасуьшылары тувыл, республика етекшили де ортакшылык эттилер.

Сыйлы конаклардынъ ара-

сында ДР Оькиметининъ председателининъ биринши орынбасары А.Карибов, ДР яслар ислери бойынша министрининъ орынбасары М.Маликов, дзюдо бойынша олимпийский чемпионы М.Исаев, Рио-да Олимпийский ойынарыннынъ ез призеры И.Саидов бар эдилер.

«Машук-2017» деген форумы Пятигорск каласында 5-нши августтан 19-ншы августка дейим озгарылаяк. Онда 2 мынънан артык аьдемлер, сонынъ ишинде шет эллериннен де конаклар ортакшылык этееклер. Аьр куьн сайын форумда регионлар куьнлери де уйгынланаяклар.

Э. АЛХАНОВА.

Суьвретте: шарадан коьренис.

Янларды оьрге коьтерген талап

Уллы Сократ айткан: «Скульптор оьз шыгармаларында янынынъ аьлин коьрсетпеге керек». Тек сондай талаплы скульпторларды шынты уста деп айтпага болады. Мен де буьгуьн хабарымды бизим зейинли ердесимиз, Россия Суьвретшилер союзынынъ агзасы, Дагестан Республикасынынъ ат казанган аьрекетшиси, Карашай-Шеркеш Республикасынынъ ат казанган суьвретишиси, Казахстан художестволар Академиясынынъ академиги, биринши кеспили ногай скульпторы эм графиги Кошали Тангатар увылы Зарманбетов акында бардырмага суьемен.

Кошали Ногай районынынъ Нариман авылында тувып-оьскен, 1976-ншы йыл школады битирген. Александр Серов атындагы Ленинград каласындагы художестволык училищесининъ скульптура боьлигине 1981-нши йыл туьседи, битирген сонъ, яс специалист Вера Мухина атындагы йогары художестволык-промышленный монументаль-ли скульптура боьлигинде окыйды. Сол йогары ошакты битирген йыл Кошали Зарманбетов Россия Суьвретшилер союзына алынады. Талаплы суьвретиши, скульптор 2-нши курста окыйтаган йылдан алып оьз выставкаларын коьрсетип баслайды, онынъ эки скульптура ислери Дагестан ясав саниятлар музейинде салынган. Кошали Зарманбетовтынъ ислери бек маьнели. Оларда уллы кеспилик, янынъ оьткир сезимлери аян коьринип турады, Кошали оьзининъ халкынынъ тамырларына аьр заман кайтады, оьзи анълаган, коьрген затын ислерине эндирип, бизи мен соьйлейди. Онынъ ислеринде терен философия, суьйип эткен ислери караган аьдемнинъ юрегине тиймей, толкынласкан сезимлерин оьткирлетпей болмайды. Онынъ аьр бир исинде ишки куьш, бир секундага катып калган фигуралар аьвелги акында коьп хабарлар айтадылар бизге, сол инсаннынъ бир тынысына тенъ болган заман кайбиримизди де ойландырмай болмайды. Катып калган заман эм йога-

рыга аспанга ымтылган юрек, мине аьли тувган, ама куьш алган сезим эм оьмирлердинъ сырлары аьр бир скульптура исинде сезилип турады. Сонда тувыл ма уллы зейинлик!

Кошали Зарманбетовтынъ яшавы кызыклы, онынъ бактысына скульптура бирден кирип, дайымларга калды. Коьплеген йыллар артта оны бактысы окытувшы, суьвретиши Сраждин Батыров пан рас-тырды. Сол куьнди скульптор наьсипли куьнлердинъ бириси деп санайды. Сраждин окув-шыларга уста колларды бир кесек батпак та тынълайды деген акыйкатлыкты коьрсеткен. Сол заман кишкей Кошали биринши ислерин этип бас-лады, бир авылдан-авылга авыр таслар тасып, окытувшысына оьз ислерин коьрсетета-ган эди.

Училищеди битирип турган мезгилде, ногай эпосы «Янбикеш» бойынша Кошали оьзининъ диплом исин эте-ди, онынъ сол иси СССР йога-ры художестволык окув ошакларынынъ студентлерининъ ислерининъ арасында ийги деп белгиленген эм художестволык Академиясынынъ ез медалине тийисли болган. Вера Мухина атындагы училищедде Кошали Зарманбетовка «композитор» деп айтатаган болган. Суьвретиши аьр заманда ислеп тура-ды. 1993-нши йыл Караганда каласыннан Кошалидинъ бир-ге окыган тенъи казах йыравы Бухара Жырауга эстелик сал-мага ниетленеди эм Кошалиди

сол проектте катнаспага шақы-рады. Эки юмадынъ ишин-де олар ети метрли скульпту-ра курганлар, аьли сол эстелик Караганда каласында вокзал меканы алдында туры. Тала-плы скульпторды Казахстанга

Терен карас

К.Зарманбетовка

*Аьвелгиге ымтылган...
Карашынъыз,
Кудай кайдай
Колларына куьш салган.*

*Ойлар, ойлар...
Коьзлеринде мунълы анъ.
Сен – эл баьтир,
Кыйынлыкта
Кыннан кынжал шыгарган.*

*Йыллар, йыллар...
Оьмирлерге айланган.
Тас толгайды
Колларында
Суьйимбийке йыры ман.*

*Таслар, таслар...
Юрегинъде канлы танъ.
Яным йылай
Сезимлерден токтамай,
Оьр оьнерге сукланган.*

Г. БЕКМУРАТОВА.

тез-тез выставкалар озгармага шақырадылар. Кошали суьйип барады кардаш халкымызга, неге десе онынъ сулыбы ис йолдасларына коьшеди, оьзи де олардан билмеген затына уьйренеди.

Сырт Кавказ бойынша Кошали Зарманбетовтынъ коьплеген выставкалары уйгын-ланган, олардынъ кайбири-сининъ айырым тематикасы, барысы бар. Болса да Кошалидинъ ислерининъ бас тема-сы – ногай дестан. Мага коьре, аьвелгиден алады ол эркинлик-ти, аьскершилердинъ йигерли-гин, эрклигин. Сол зат скульп-тордынъ яшавын, янын яра-сыклыкка толтырады, яра-тувшылыгын оьрлендирмеге куьш, демевлик береди. Кошали Тангатар увылынынъ исле-рининъ бир шагы «Аьвелгиден аьлиги заманга» деп аталады, скульптор негиз этип, «Кырк баьтирлер», «Эдиге» эпикалык дестанларын алады.

Бизим алдымызда скульп-тордынъ «Эдиге» деп аталган иси. Коьп ойлар, сенимлер сал-ган бу иске Кошали Зарманбе-тов, коьп куллыклар этилинген. Эдигединъ акында билдируь-влер айлак аз, сога коьре скульп-тор коьплеген тарих кита-плерди ашкан. Сол эткен ис эш кетпеди, суьвретиши бизге баь-тирдинъ келпетин коьрсетип калмай, сол заманнынъ тыны-сын, сол заманнынъ ойларын коьрсеткен. Бир ярасык болып этилинген Эдиге. Пластинин-нен этилген скульптурадынъ уьстиннен ез салынган, сол зат тагы да бизге Кошалидинъ усталыгын коьрсетеди. Ол туь-рли материаллар ман ислеиди. Бир скульптура тастан, баска-сы езден, уьшиншиси темир-ден. Кайсы скульптурага кай-сы материал керегин билуьв де – уйкен усталык. Кошали Тангатар улы тас пан исле-меге суьеди, неге десе бизим ата-бабаларымыздынъ аьвелгиси тас пан байланыслы, аьли бол-са сол яшавды Кошали оьзи-нинъ ярасык скульптураларын-да кайтадан янъыртады.

– Аьр бир яратувшылык аьдемнинъ оьз мырады бола-ды. Соьйтип, аьр бир скульптор яшавында атлы аьдем скульпту-ра этип уьлгирмеге шалысады. Меним мырадым – Эдигединъ скульптурасын салмага, неге десе ол бизим ата-бабамыз, – деп айтады Кошали.

Айлак танъ аьдем Кошали Зарманбетов, мен ойлайман, шынты уста инсанлар оьзле-ри акында айтпага суьймей-дилер, олар ислери мен хабар-лайдылар бизге яратувшылыгы акында.

Аьелде эки яратувшылык аьдем бирге косылып яшаса, ийги деп ойлайман. Кошали Зарманбетов эм Фарида Сидах-метова оьз бактыларын байла-ныстырып, аьел курып, яшав эм яратувшылык йолында бир-бирисине тирев, маслагатшы болып келеятырлар.

– Мени Кошалидинъ исле-

ри ятлавлар язбага даьвленди-редилер, Кошали болса меним поэзиямды окып, оьз ойларын скульптура ислерине шыга-ратагандыр деп ойлайман. Скульптура ман поэзия байла-ныслы экенин мен сеземен аьр дайым, сол затка шайыт бизим яратувшылык байланысымыз болады. Кошали аьр заманда да исте, бир куьн де карап тур-майды, бир заманларда уьн-демей калады, мен де уьнде-меймен, неге десе билемен, ол бир ойга коьмилип, оьзи-нинъ мыратларына етиседи, – деп хабарлайды шаир Фарида Сидахметова.

Аьр бир уста оьзининъ уста-лыгын, коьплеген йыллар йый-наган сулыбын яс несилге кал-дырмага суьеди. Кошали Тан-гатар увылы балалар ман коьп ислеиди, Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Ногай рай-онынынъ мектеблерине барып, балалар ман дерислер озгара-ды, оларга скульптура акында хабарлайды. Солай ок Кошали Зарманбетов – «Сырт-Кавказ патшалык гуманитарлык-техникалык академиясынынъ» дизайн кафедрасынынъ тамада преподаватели. Оьз билгенин ол студентлерге кызыклы этип береди.

Кошали Зарманбетов-тынъ аьр бир скульптура-сы – айырым хабар, айырым тарих. Мине бизим алдымыз-да Суьйимбийке, карт йырав йырын толгаяктан алдын ойла-рына коьмилген... Кошали Тангатар увылы балаларына да оьз оьнерининъ ушкынла-рын себелейди. Уйкен увылы – музыкант, экиншиси – суь-вретиши, уйкен сеним Кошали кишкей увылы Кошманбетке этеди. Кошманбет кайдай ийги этип ясайды, оьзининъ исине устадынъ коьзлери мен карай-ды, аьр суьвретин маьне салып ясайды кишкей суьвретиши.

– Кошали Зарманбетов – оьз исининъ устасы, сондай оьз куллыгына яны ман, юреги мен берилген аьдемлер аз. Ол токтамай ислеиди, йылдан-йылга оьз оьнерин оьстиреди. Шынты суьвретиши, шынты скульптор, онынъ аьр бир иси-не кеспилик яктан уйкен баа бериледи, – деп айтады суь-вретиши акында КЧР Суьврети-шилер союзынынъ председа-тели Магомед Гаджиев.

Кошали Зарманбетовтынъ ислерин коьрген аьр бир аьдем яратувшылыктынъ, уллы сани-ятлар дуныясына киреди эм оьз ойларына, сезимлер толкыны-на коьмиледи. Йылдан-йылга эм янъы выставка ман Кошали Зарманбетов оьзининъ усталы-гы ман кайбиримизди суклан-дырады.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Суьвретте: К.Зарманбетов.

ШЕГЕРТКИГЕ КАРСЫ

Аыл туъзелгендей болды...

Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтынъ Указы ман республика-дынъ Бабаюрт, Кизляр, Ногай эм Тарумов районларында шегертки мен байла-ныста киргистилген аьдеттен тыскары аьллер йорыгы тайдырылган.

Быйыл 14-нши июнде йогарыда бел-гиленген муниципалитеттерде эгин кыр-лардынъ кара явы – шегерткидинъ коьлем кепте таралувыннан себеп регион етек-шисининъ Указы ман ЧС йорыгы кир-гистилген эди. Сол куьнлерде аьрекетли кепте оперативли штаб туъзилди эм оны Дагестан аывл хозяйство эм тамак-азык министри башылаган эди. Республика-дынъ аграрлык ведомствосынынъ специа-листлери ДР бойынша «Россельхозцентр» ФГБУ филиалынынъ куллыкшылары ман бирге савлай республика бойынша куьн сайынлык мониторингин оьткерип турды-лар.

Аьдеттен тыскары аыл билдирилген куьннен алып, шегерткиге карсы киши авиация ман автомашиналарды, сонынъ санында озин аьрув коьрсеткен «Гард» деген алатты кулланув аркасы ман дар-манлар себилип турды. Мунда солай ок шегерткиге карсы куьрес юритувде озин белсенли коьрсеткен республика ер кулланувшыларын эм фермерлерин де белгилемеге туьседи. Сырагысында, буь-гуьнлерде Дагестанда 219,8 мынъ гектар аывл хозяйстволык ерлеринде шегертки-динъ барлыгы-йоклыгы тергелген. Солар-дан 117,3 мынъ гектарларда эгин зыяншы-

лары бар экени белгиленген. Зыяншылар-га карсы баьриси 94,6 мынъ гектар ер май-данларына дарманлар себилген, сонынъ ишинде 59,7 мынъ гектарга дарман ерде-ги техника ман, 33,3 мынъ гектарга авиа-ция ман шашылган.

Ногай районьнда 43,4 мынъ гектар ерлерге дарманлар себилген. Соны ман бирге Бабаюрт, Кизляр, Тарумов, Кизи-люрт, Хасавюрт, Кумторкала, Казбек, Рутул, Кули, Акуша, Новолак, Шамиль, Гуниб, Леваша, Лак, Гергебиль, Курах, Дахадаев районларында да 51,2 мынъ гек-тар ерлерге шегерткиге карсы увлы хими-катлар буьркилген.

Уьстимиздеги йылда шегертки саны коьбеювине онъайлы ава аьллери туъзил-ген эди. Май-июнь айларындагы йылы ава шаклары эм явын-шашыннынъ тийисли кадерде болувы бу кавыфлы эгиншилер явына коьбеймеге аьрув анъсатлыклар туьзди.

Ама шегерткиге карсы заманында бас-ланган химикатлар шашув куллыклары аркасы ман бу аьлдинъ баьле-казага айла-нувынынъ алды шалынды.

ДР Аывл хозяйство эм тамак-азык министерствосынынъ пресс-службасы.

САКТЫЯН ТОП-2017

Шатлыклы аьлде ашылды ярыслар

Янъыларда СССР-дынъ ат казанган спорт устасы Лев Яшиннинъ эстелигине эм «Динамо» спорт ямагатынынъ 95 йыллыгына багысланган турнири Махачкала кала-сында шатлыклы аьлде ашылган.

XX мерекели «Сакты-ян топ -2017» кала тур-нирининъ ашылув шара-сында ДР оькиметининъ председатели А.Гамидов, ДР спорт эм физиче-ский культура министри М.Магомедов, Олим-пиада ойынларынынъ

чемпионлары М.Исаев, З.Абдулбеков, ДР яслар ислери бойынша мини-стри А.Гаджиев, респу-бликадынъ спорт ямагат-ларынынъ ваькиллери катнастылар. Турнирде Дагестаннынъ калаларын-нан эм районларыннан 700 артык командалары катнасадылар. Дагестан-га турнирдинъ ашылувы-на белгили вратарь Лев Яшиннинъ хатыны, Рос-сия футбол союзынынъ президенти Н.Толстых, коьплеген олимпиада-лар чемпионы А.Тихонов

эм баскалар келдилер. А.Гамидов келген кона-кларды хош алды эм кел-ген уьшин разылыгын билдирди. Онынъ айтувы-на коьре, яс футболистлер ийги ойын коьрсетегине бирев де шекленмейди.

«Сактыян топ-2017» турнири Кубыла Федерал-лык округынынъ ерин-де футбол бойынша уй-кен деген турнирлердинъ бириси эм республика-мыздынъ маьнели проек-ти.

Суьвретте: турнир ашылув мезгилинде.

КЭМЗ-да

МАИ-411 самолеты 2018-нши йылда кулланылып басланаяк

Газетамыздынъ озган номеринде «Концерн КЭМЗ» ОАО эм Москва авиацион-лык институтынынъ арка-сы ман аьзирленген МАИ-411 енъил самолетынынъ XII Халklar ара авиасалоньнда выставкада коьрсетилгени акьнда билдирилген эди.

Соны ман байланыста бу самолеттынъ ушув сына-лары быйылдынъ куьз-кыс айларында оьткерилмеге каралады деп билдиргенлер республикадынъ промыш-ленность министерствосын-да.

«Концерн КЭМЗ» ОАО генеральный директоры Ибрагим Ахматовтынъ соз-лери мен, МАИ-411 енъил самолетын келеяткан 2018-нши йылда кулланувга кир-гистпеге каралады.

Предприятие етекшиси солай ок МАИ-411 самолеты-нынъ юк коьтеруь куваты эм кабинасынынъ оьлшеми соны туьрли тармаklarда кенъ кул-ланмага амал бермеге бола-

ягын билдирген. Событип, самолетты юклердинъ енъ-ил партиясын, почтады аьре-кетли аьлде тасымага; окув-тренировка кебинде – ушув училищелерининъ эм шко-лаларынынъ курсантларын окьтув эм уйьретуьв уьшин кулланмага болады.

«Самолетты медицина-лык ниет пен кулланувга онынъ эрек ушувга уйкен анъсатлыгы барлыгы эп бере-ди. Солай ок самолеттынъ бортыннан тоьгерек якка карамага бек онъайлы болу-вы оны авадан каравлар эм

тергевлер юритуьвге онъай-лы этеди, кыдырув (турист) ушувлары эм аэротакси кебинде де кулланмага багайт беред» – деген И.Ахматов.

Соны ман бирге хал-klar ара авиацияды эм кос-монавтикады колтыклав авиационлык-космос фон-дынынъ президенти Алек-сей Новиковтынъ маслага-ты бойынша Кизлярда 2018-нши йылда «Киши авиаци-ядынъ слетын» оьткермеге план бар.

Суьвретте: МАИ-411 самолеты.

КОНКУРС

Ийги аьеллердинъ сырасында

Быйыл Савлайроссия-лык «Йыл аьели - 2017» конкурсынынъ енъуьвши-лерининъ сырасына Даге-стан Республикасыннан Кадыровлардынъ аьели кирген.

Конкурс уйгьнлавшыла-ры – Россия Федерациясы-нынъ социаллык яктан кор-шалав эм ис министерство-сы, кыйынлы аьллерде бол-

ган балаларды коьтергиш-лев фонды эм РФ субъект-лерининъ толтырув власти-нинъ органлары. Уйгьнлав комитетининъ ишине пат-шалык властининъ органла-рынынъ ваькиллери, ямагат аьрекетшилери киргенлер. Россия Федерациясынынъ 85 ерлериннен 322 аьризе туьсти, туьрли номинация-лар бойынша аьеллер коьр-

сетилген. «Коьп балалы аьел» номинация бойынша енъуьвши аьеллер деп 18 аьел, «Яс аьел» – 14, «Аывл аьел» – 21, «Россиядынъ алтын аьели» – 14, «Аьел – аьдетлер саклавы» – 71 аьел деп белгиленген.

Конкурс сырагылары бойынша «Йыл аьели. Рос-сия - 2017» деп аталып, Сый китаби баспаланаяк.

ДЕН САВЛЫКТЫ САКЛАВ

Наркоманиядынъ алдын шалув мырадта

Бу йылдынъ 2-нши августьнда Киз-ляр районьнынъ Яслык орталыгынынъ специалистлери аптекалар бойынша рейд уйгьнладылар.

Тергев ниет пен сатып алуварлардынъ тамамында район яшавшыларынынъ коьп кесеги алувар этетаган аптекаларда врач-тынъ коьрсетуьвсиз трамадол эм кодеин болган дарманларын сатпайтаганы аян-ланды. Кайбир аптекалар сосьндай пре-паратларын сатувга аькелмейдилер.

Белсенли аьрекетшилери белгиле-ви мен аптека куллыкшылары сатпага ярамайтаган препаратлардынъ акьнда билетаганын айттылар. – Ызгы заманда яслар арасында «аптекалык наркомания-сы» деген, айтпага, ишинде трамадол эм кодеин бар психикады бузган амалларын законга карсы табув эм олар ман пайдала-нув деген анъламы кенъ яйылган.

Озгарылган акция фармацевтлер эм провизорлар аьрекет этетаган законода-тельствыды тутатаганын коьрсетти. Баска болып, аптека куллыкшылары ман яс тер-гевшилери киргистилген туьрленислер бойынша 1-нши январь 2017-нши йылдан алып аптекалар РФ 785 номерли «Дарман амалларынынъ яйылдырувынынъ йоры-гы акьнда» эм аьрекетлейтаган законо-дательствосынынъ бузылувы бойынша каралган санкциялары Ден савлык бой-ынша министерствосынынъ карары ман келисте ислеп баслаганы акьнда эске туьсирдилер.

Сосьндай акция яслар арасында нар-команиядынъ алдын шалув эм республи-калык биргелес аьрекетлев куьни бойын-ша озгарылган. Оны Дагестан Аькимба-сы Р.Абдулатиповтынъ тапшырмасы ман уйгьнлаган эдилер.

Байрам шатлыклы оьтти

11-12-нши август айында Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Эркин-Юрт авылында республика туьзилувининъ 25 йыллыгына эм Ногай районы туьзилгенине 25 йыл толувына багысланып байрам оьтти. Байрамда Карашай-Шеркеш Республика Аккимбасы да катнасты эм кутлав соьзин айтып кетти.

– Биз уйкен суьйиниш пен суьйикли республикамыздынъ 25 йыл толувын эм энъ яс районымыздынъ 10 йыллык байрамын хош коьрип турамыз. 10 йыл оьткен сонъ Ногай районы аякларга берк турды, эм мен соны ман сизинъ баьринъизди де кутлайман. Мен сизинъ баьринъизге де оьз разылыгымды билдиремен, районнынъ аякка турувында эм онынъ оьрленувинде уйкен уьлисин коскан – ол район яшавшылары боладылар. Оларга тынышлык, яхшылыклар, онъайлыкты йорайман, – деди йыйылганларга республика етекши-си Р.Темрезов. Район етекши-леви эм республикадынъ оькметининъ куьш салувы аркалы Ногай районы оьрленип келетеганын белгиледи. Соны ман регион аккимбасы район еринде социаллык-маьнели объектлерининъ курылысы бойынша уйкен ислер келеекте де бардырылаягы акында сендирди.

– Ногай районы буьгуьнлерде

меним ойым ман район етекши-левининъ, депутатлар корпусынинъ эм федераллык тармакларынынъ, Оькметтинъ биргелес куьши мен онъайлы оьрленип барады. Биз бас деп Ногай муниципаллык район яшавшыларынынъ яшав сапатын ийгилендирмеге шалысамыз. Ногай районынынъ перспективлери, географиялык орынласувы бек онъайлы. Ювык арада мунда энъ биринши технопарк ашылаяк, неге десе районга ювык ерде шойын йолы, федераллык автойолы орынласкан, – деди Республика Акким-

басы.

Ногай районынынъ аккимбасы Энвер Керейтов та районнынъ белсенли оьрленувви республика аккимбасы баьри яклы демевлиги этуьви аркалы болды деген сенимлигин билдирди. – Биз баьримиз де Ногай районы Р.Темрезовтынъ демевлиги аркалы ийги оьрленип баратаганын билемиз.

Баьри затларга да уйкен эс этилинеди. Сол саялы районда буьгуьнлерде баьри социаллык сораьлары да шешилип барады. Бу йыл биз кулланувга эки

объектти, айтпага, билимлендируьв комплексин, фельдшерлик-акушерлик пунктун бермеге мыратланамыз. Келеекте де биз республикамыздынъ эм районымыздынъ онъайлыгы уьшин етимисли аьрекет этеекпиз, – деди Э.Керейтов.

Байрам шарасынынъ шатлыклы ашылувыннан сонъ, спорт-юбанув программасы оьтти. Карашай-Шеркеш Республика гимны ман республикада яшайтаган туьрли миллетлер ваькиллерин шыгардылар, халклардынъ дослыгын, тил бирликте,

тынышлыкта яшавын белгилеп, 25 метрлик республика байрагын алып юргисттилер.

Баска болып, байрамнынъ барысында авыл хозяйстволык тармагында уйкен уьлис коскан куллыкшыларга савгалар тапшырылды.

Соны ман бирге сол куьн байрам конакларына оьз эсиклерин республикада яшайтаган халкларынынъ миллет азбарлары аштылар. Шара катнасуьшылары ногай, карашай, шеркеш, абаза, орыс халкларынынъ маданияты, аьдети, уйишлиги мен таныспага амаллары болдылар. Миллет азбарларынынъ янлыянында турувы, республикада яшайтаган яшавшылардынъ шынты авылдаслыгын тагы да бир коьрсетти. Уста казаншылар номай миллет аслары эм таьтли суьлары болган оьз сыпырасына конакларды шакырдылар. Баска болып, халктынъ кол усталыгынынъ, язувшылар, агаш бойынша усталардынъ шыгармаларынынъ выставкасы уйгынлаган эди. Шара оьтуьвинде район яратувшылык коллективлери конакларды биовлер мен, йырлар ман юбандырдылар. Белсенли тыншаювды суьювшилер оьз куьшлерин спорт ярысларында да сынадылар.

Суьвретте: шарадан коьринис.

ФОРУМ

Халк тили, маданияты ойласылды

Бу йылдынъ 11-12-нши августында Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Ногай муниципаллык районында ногай халкынынъ тилин эм маданиятын саклав бойынша II-нши регионлар ара «Бирлик» форумы оьтти. Сол форум Карашай-Шеркеш Республикасынынъ туьзилгенине 25 йыл, Ногай районы туьзилгенине 10 йыллык мерекесине багысланып Эркин-Халк авылында «Аслык байрамы» деп аталып, йогары коьнъилде оьтти.

Форумды Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Ногай район аккимбасы Э.Керейтов, онынъ орынбасары М.Баисова, Район Йыйынынынъ председатели И.Катаганов, «Бирлик» деген ямагатынынъ председатели уйгынлаган эдилер. Форумды М.Баисова юритти.

II-нши форумга деп Астрахань областиннен, Дагестан Республикасыннан, Крым, Карашай-Шеркеш еринде яшаган ногайлар келген эдилер. Ногай районнан

барган делегациядынъ ваькиллер-и Б.Кулунчакова, Т.Акманбетов, В.Лукманова, С.Халисова эдилер. Делегацияды «Ногайский район» МО Депутатлар йыйынынынъ председателининъ орынбасары У.Шандавова етекшиледи.

Форумды юритуьвши М.Баисова бас деп соьзди Карашай-Шеркеш Республикасынынъ аккимбасларына берди. Форум катнасуьшылары ортага шыгып оьз ойлары, мыратлары ман боьлистилер. Бизге, боьтен

де, Астраханьнен Рамиль Эшмухамбетовты, Крым ерлериннен келген Сервер Джелаловты тынъламага кызыклы эди, неге десе олар бизден де бек коьнъиллери коьтерилип келгенлери ашык коьринди. Сосындай шарады олар бир неше йыл куьтип тургандай, коьнъил авырувын коьп саклап юргендей сезилди. Сол ногайларымыздынъ дуныяда яшайтаган баска ногайларды коьрмеге, олар ман соьйлемеге, катнаспага суьйгенлери, бизди бек суьйиндирди.

Форумда ногай тилимизди кайтип сакламага болаягы акында коьп сораьлар коьтерилдилер. Энъ де бек, бизим адабият тилимизди саклав, онынъ дуьрыс язлувына маьне беруьв деген оьтк-ир сораьлары да коьтерилдилер. Адабият тил нормалары бузыла-таганы акында да айтылды, (сон-дай кемшиликлер язувшылар, шаирлер, журналистлер арасында да йолыгады), ногай тилинде баспаланатаган газеталарга, журналларга аз аьдемлер языла-таганы да оьтк-ир маьселе болып каралды.

Форумнан сонъ шатлыклы аьлде концерт оьтти. Онда талап-лы балалар оьз оьнерлерин коьрсеттилер. Олардынъ аьр кайсысы туьрли саз алатларын-да ойнап, йыр йырлап, суьлып-лы

бийип йыйылганларды суьйиндирдилер.

12-нши августта бизди Эркин-Халк авылына байрамга шакырдылар. Карашай-Шеркеш Республикасында яшаган халкларынынъ азбарлары, оларда салынган миллет аслары, суьвретши-лердинъ шыгармалары эм агаштан ясалган алатлары бек ярасы-клы болып байрамды ярасыкла-дылар.

Йыйналган ямагатка деп «Ногай районы, сыйлы мерекенъ мен!» деген концерти де уйгынла-нып оьтти.

Байрамда туьрли спорт ярыс-лары, лотерея билетлерининъ ойнавы да озгарылды, балаларды завькландыруьв уьшин шенъил-шеклер де курылган эди.

Сол эки куьн ишинде коьп кызыклы аьдемлер мен таны-стык, хабарладык, алдыдагы биргелес туьзеек мырадларымыз акында ойластык. Сырт-Кавказда шашырап яткан ногай-ларымыздынъ ара байланысы келеекте де берк болар деген мырадымыз аьр кимимизде де тувар деп, эм ногай йолларымыз бир-биримизге аьр дайым ашык болар деп сенемен.

В. КИДИРНИЯЗОВА.

Суьвретте: шарадан коьринис.

ЯШАВШЫЛАР ЭСИНЕ

Газ кулланувшылары ушын Call-орталыгы ислеб баслаяк

Устьимиздеги йылдың 1-нши августыннан алып «Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО газ эм газды кулланув ушын акын тоьлев соравлары бойынша Call-орталыгы куллык этип баслаяк.

Газды кулланувшылардың кызыксынуларын эсапка алып, газ бан канагатлавышы компания телефон линиясын уйгынлаган. Сол линия бойынша абонентлер газды кулланув, газдың акын тоьлев соравлары бойынша газ службаларының куллыкшыларының ыхтиярсыз ислери акында билдирмеге яде Ямагаттың клиентлерин канагатлавы сапаты бойынша оз шагынуларын айтпага боладылар.

«Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО генеральный директоры Андрей Кожарскийдинь созслерине коьре, ызгы заманларда абонентлерде абонентлер боьлигининь куллыкшыларына зань согып, олардың явабын алалмаганы акында коьп шагынуула-

ры бар эди. «Янъы байланыс тармагы канагатлавы сапатын ийгилендирмеге, солай ок бизим куллыгымызды уйгынлава осал ерлерди аянламага онъайлык берер», – деген генеральный директор.

Оннан баскалай, абонентлер – физический лицолардың газ ушын акын тоьлевди енбиллетув ушын «Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО сайтында (<http://mkala-mrd.ru>) «Абоненттинь байыр кабинети» ашылган. Бу зат абонентке озининь лицевой счета бойынша информацияды карамага, газды эсаплавышы алатынын коьрсетуьлерин бермеге эм газ ушын акын тоьлемеге амал береди.

Газды кулланувшылар ушын

республикалык эм район коьлем информация амалларында информационлык-анылатув куллыгы куьшлендирилген, Дагестаннын муниципаллык образованиелер администрациялары ман биргелес шаралар аьзирленеди эм яшавга шыгарылмага каралады.

Абонентлер – Дагестанда газды кулланувшылар ушын «кызуьвы линия» номери – 8-800-100-59-90.

«Кызуьвы линия» телефонының куллык этувь йорыгы – дуьйсемби-уллы юма – 9.00 саьаттен 18 саьатке дейим.

«Газпром межрегионгаз Махачкала» ООО пресс-службасы.

Контакт телефоны: 8 (8722) 68-53-51, 8-928-808-72-40

E-mail – f0050130@dag.kawkaz-rd.ru

Веб-сайт – <http://mkala-mrd.ru>

СПОРТ

Енъуьвши болып шыктылар

Бу йылдың июль айында Милет-маданият биригуьвлердинь IV Сургут каласында оьткен спартакиадасы бойынша, Ногай яслар союзы шатраш бойынша ярыста ортакшылык этти. Ногай яслар бас деп Дагестаннын йыйылыс куьби мен базласып, оны 2:1 мен енъдилер. Оннан сонъ ногай яслар Армения, Татарстан, Марий Эл, Шешен эм Ингуш Республикаларыннан йыйылыс куьплери мен шатраш ойыны бойынша суьлпларын коьрсеттилер. Ярыслардың тамамы бойынша ногай яслар 1-нши орынга тийисли болып, ярыстынъ енъуьвшиси болып шыктылар. Ол яслар Мурза-

бий Манкаев, Рашидбек Идрисов, Наби Эсболганов боладылар. Мурзабий Манкаев гроссмейстер ойынын коьрсетип, 5 ойынында да куь-

шли куьндеслер мен ярысып, енъуьвши болып шыкты.

Суьврете: шатраш бойынша ярысынынъ юруьв мезгили.

ВРАЧ АНЪЛАТАДЫ

Сак болмага шақырамыз

Балаларда шек авырувлар вирус яде бактериялар бойынша яйылады. Энъ де яйылган деп ротавирус саналады, баскалай, балалар дизентерия, энтеровирус, сальмонелеоз маразлары ман авырыдылар. Статистика бойынша, йыл сайын шек маразлардан 5 яска дейимги 2 миллионнан артык балалар оьледи, болса да, бу авырувдан эмленмеге аьлиги заманда баьри амаллар да табыладылар.

Балалардың арасында мараз кир болган ойыншыклардан, кир сувдан, бала сорыйтаган соскадан яйылады. Уьйкен аьдемлерге соска-

ды озининь туькиршиги мен тазаламага ярамайды, неге десе соьйтип ол инфекция киргистпеге болады баладың шеклерине, ас казанына. Сальмонелла юмыртка ман, анъ эт пен киреди баладың шеклерине. Эгер авырытаган тавык эт пен бирге оьтпек аькелсе, бир дорбадың ишинде, мараз оьтпекке коьшеди эм балага яйылады эт пен тувыл, неге десе асылган эттен авырув таяды, оьтпек пен. Юмырткалар бир кишкей сама ярык болса, сол да кавыфлы болады. Дизентерия балага суьт пен, кир сув ман тиеди.

Бала авырган заманда кусады,

онынъ эти кызады, ашамайды. Энъ де бириншилей, балады врачка коьрсетпеге керек. Бир-бир ата-аналар оьзлери эмлемеге суьедиелер балады, неге десе инфекция боьлигинде бала баска авырувлар да алмага болады деп коркадылар. Тек врач авырувды аянлап, дуьрыс эмлев этпеге болады.

Мараздың алдын шалмага амаллар да бар. Байыр гигиенады тутпага, асты карап ашатпага керек. Бала авызына кир ойыншыклар салмасын, кир сув ишпесин деп ата-аналар тергемеге керек.

А. МАХМУДОВА,
педиатр.

Халкты социаллык яктан коршалав фондының коллективи Мавлетдийин Сейпувович Бекбулатовка аьзиз **анасынынъ** дуьнядан таювы ман байланыста кайгырувын билдиреди, онынъ аьелине эм кардаш-туьганларына бассавлык йорайды.

КПРФ Ногай район комитети Мархаба Ганиевага суьйикли **эрининъ** топырак болувы ман байланыста авыр кайгысын боьлисе-ди, онынъ аьелине эм кардаш-юьвкларына бассавлык йорайды.

Билдируьв

Ногай районьнынъ Уьй-Салган авыл сегизйыллык школасы ман 1987-нши йылда Мурзабек Игалиевич Классовтынъ атына берилген 092305 номерли аттестат куьшин-нен тайган деп эсапланады.

Ногай районьнынъ Нариман авыл яшавшысы
Улимей Оразгуловна Балкаевады
туьганлы 80 йыллыгы ман

Коькте юзип йылтыраган
Саьвле берген юлдыздай,
Наьсип болсын тоьринъде
Коьнъил оьрге ушкандай.
Узак оьмир, ден савлык,
Яшавынъ сенинъ мол болсын.
Бир йораган йоравлар
Куьваньш пан онъ толсын.

Уныклары – Рашид, Уллубий.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Эльгайттар Толемисович Дандиевке
25-нши августта 75 яска толаягы ман

Мереке куьн кардай таза,
Язлык куьндей саьвлели.
Коьп айтылсын сол куьн Сизге
Аьруьв соьзлер бек йылы.
Шешекейлер эм йоравлар
Кушагынынъзга сыймасын.
Занъырасын сол куьн йырлар
Юзинъизден куьлки таймасын.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ коллективи.

Нариман авыл яшавшысы
Курасхан Камаловна Башиевага
хайырлы ясы 60 йыллыгы ман

Ясынъ болсын хайырлы
Яз куьниндей бавларда.
Яйнасынлар яйылып,
Ярык гуьллер янынъда.
Энди де коьп йылларга
Оьмиринъ сенинъ узайсын.
Коьнъилинъ еткендей,
Аьруьв соьзлер айтылсын.

Кутлавышылар: Башиевлердинъ эм Эмреевлердинъ аьеллери.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Рита Сейдахметовна Динисламовага
23-нши августта 50 яска толаягы ман

Янымызга бек баалы аьдемсинъ
Биз бен дайым болганынъды суьемиз.
Сенинъ сыйлы мерекенъ мен оьктемсип,
Куьваньшт сени минен боьлемиз.
Баьримизге дирек болып билдинъ сен.
Сол аьруьв куьн эсинъде
Коьп заманга саклансын.
Узак оьмир, уьстинлик,
Дайым сага йос болсын!

Кутлавышылар: анасы Салият, аданаслары Сулейман, Саид, Хамид, аьптеси Лиза, синълилери Бурлянт, Кумисхан, кызы Эльмира, ездеси Иса, йиенлери Алавдин, Адлан, Султан, Фериде, Муслим, Альбина, Абдул-Джалиль, Махди, куьев кедеси Эмир, келинлери Зарема, Гульжана.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Арсений Андреевич Воеводинге
14-нши августта 13 яска толганы ман

Аспанынъда юлдызынъ
Узак янсын, соьнмесин.
Куьннинъ коьзи йогардан
Йольнъда сенинъ нур сепсин.
Янымыздай коьремиз,
Уьйимиздинъ нуьры деп.
Кайдай куьшли суьемиз,
Сени тетей тиреви деп.

Кутлавышылар: тетеси Лена, абасы Мира.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

Ⓢ

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтаслары редакциядыкы ман келиспексе боладылар. Авторлар язылмалары уьшин явапдылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылуьв заманы – 17 саьатте. Баспалавга кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
ГАОУ РД «ИД «Дагестан»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра 1, 61.